

Deve gezdirme geleneği Trakya'da sadece AMUCA KABİLESİ mensuplarının yakın zamana kadar uyguladıkları geleneklerindendir. Çünkü Trakya'da oynanan deve oyunlarından farklı ve değişikdir. 7 Kasım akşamı köyün delikanlılarının ev ev gezdirilirdi. Aynı gece köyün genç kızları belli evlere toplanır ve eğlenirlerdi. İlkokulu bitiren delikanlı adayı delikanlılara pişirilmiş bir piliç getirerek kasım devesini gezdirmeye hak kazanır. Getirilen piliç kırdı yakılan deve ateşi etrafında her kez e eşitçe pay edilerek yenilir. Bu ateşin etrafında toplanmak delikanlılar için çok önemlidir. Çünkü aralarındaki anlaşmazlıkları bu toplantılarda çözdükleri gibi köy yaşantısında üzerine düşen görev ve sorumlulukları tartıştığı önemli kararların verildiği yer deve ateşinin başıdır.

Daha evvelden hazır olan ağaçtan yapılan deve maketi eksikleri gezim akşamına kadar giderilir. Devenin baş kısmı deveye benzetilerek oyulmuştur. Dili baş kısmına monte edilmiştir. Dil oynaktır. Devenin oynatılırken ve gezdirilirken yed ilmesine yarayan bir de yuları vardır. Devenin ağaç kısmının üzerine kilim ve benzeri şeyler örtülerek kapatılır. Kuyruğu ise ufalanmış boş sarımsak dizisindedir. Devenin üzerine örtülen çöplü ve benzeri şeyleri köyün en son gelini dikiyormuş. Yani devenin üzerine iğne veya çuvaldız ile tutturuyormuş. İçine girenler zaman zaman değiştirilir. Deve oynatılmasında devenin içindeki kadar devenin sahibi ve oyuna neşe ve ahenk katan hocanın rolü büyüktür. Televizyonun günlük yaşantımıza girmesiyle bu geleneğimiz unutulmaya yüz tutmuştur. Deve geleneğinin geçmişi 4.cü Halife Hz. Ali zamanındaki CEMAL vakasına uzanır. Tekirdağ ili araştırmacı yazarlarından Mehmet Serez'de bu düşüncemize katılmaktadır. Çünkü bu geleneği sürdüren toplumların genelde tarikat kökenli olduğu deve oynatılması esnasında hocanın alaya alınması bunu göstermektedir. Arapçada Cemal deve demektir. Amuca köylerinde oynanan deve değişik olduğundan civar köylere davet edilir deve oynatılmasına müsaade edilmiş. Tekirdağ köylerinin çoğun da cemal oyunu ile deve oyunu birbirine karışıp birleştirildiği halde Amuca Kabilesinin 26 köyünde ayrı ayrı icra edilmiştir. Civar köylere deve oynatılmaya gidileceği zaman ağaç kısmını bir eşeğe yüklenirmiş. Yabancı köyler devenin hakkını sabahleyin köy odası önüne getirirmiş.7 Kasım Trakya'da çobanların, çırakların bırakma ve tutulma zamanıdır.7 Kasım günü adına kasım lokması denilen ufak bir top büyüklüğün de bir hamur işi yapıлып konu komşuya dağıtılır. Deve her evi ayırım yapmaksızın gezer hakkını almadan da gitmezdi. Deve her eve geldiğinde bir iki tur atar ve devenin ev sahibine latife ile "Deveci geldi duydun mu ambara buğday koydun mu " derdi. Deve her evin önünde çökmez. Devenin çöktüğü evler kızların toplandığı evlerdir. Deveyi yedenin devenin çökeceği zaman "Mercimek aşını pişirdim deveyi yere düşürdüm " demesi ile deve yere çöker. Burada esas şenliği yapacak hocayı çağırırlar. Deve sahibi hocadan devesinin hasta olduğunu okumasını ister. Hoca bilinen dualar yerine çoğu küfürlü argo olan kelimeler ile etrafı güldürür. Bu sözlere kimse kızmaz darılmazdı. Deveci HOCA HOCA diye çağırdığı anda hocadan sert cevap gelir. ANANA KOCA. Atışma karşılıklı olur. Hoca okur okurken de bazen üfler gibi yaparak etrafa tükürür. Manilerde belli bir kaide sıra yoktur. Kişinin ustalığına maharetine kalmıştır. O an diline gelen söylediği gibi, belli kalıplaşmış, ezberlenmiş yöresel mani ve tekerlemeler de vardır. Deve çöktüğü zaman ev sahibi deveye şakalar yapıyormuş. Deve gezerken alınan Hak (Genelde buğday) deve gezdirmeye yeni katılanlar tarafından belli merkezlere toplanır. Manilerde bir mana yoktur.

O anlık gülünç kelimeler olması yeterlidir. Yakın zamanlarda buğday toplanırdı. Eskiden her türlü tahıl veren olurmuş Deve gezdirilmesi bulunduğu yere bolluk ve bereket getirmesi için yapılıyordu Toplanan tüm tahıllar satılarak tüm gezenlerin beraberce eğleneceği yerde toplanılırdı. Deve oynatılması ilk önce köy kahvesinden başlayarak mahalle mahalle gezer. Devenin yedici deveye uykulu gözler ile bakmamalarını yoksa nazar degeceğini söyler. Buna rağmen deveye nazar değer ve deve hastalanarak yere yatar. Deveci deveye uykulu gözler ile bakıldığını ve nazar değdiğini söyleyerek iğleşmesi için dua okunmasını ister. Dua okutmak için de hocaya para lazım der ve kahveden şapkasını eline alarak bahşiş toplar. Deveyi hoca okur okur üfler Amin deyin dedikçe hep bir ağızdan AMİN diye bağırlar. Deve gezdirilirken katılanların tümünü idare ve sevk eden bir kişi, lider her zaman vardır. Bu kişi ya delikanlı başı yâda deve oynatmakta ustalaşmış bir kişi olur. Günümüzde birçok seyirlik oyunlar kaybolmaktadır. Düşünlerde gelenekler içinde oynanan seyirlik oyunlarımızın yeni nesle aktarılamaması kaybolmalarına yol açacaktır. Hoca sonunda deveye bir muska yazar deve iğleşir.

Kılavuzlu köyünde ve tüm Amuca köylerinde deve oyununun belli ve değişmez bir tarihi vardır. Kasım'ın 6. Günü akşamı oynanır. Bu oyuna kasım devesi adı verilir. Deveci türküsünde müstehcen diye nitelene bilecek sözler vardır. Hoca tipi karakter ize edilerek canlandırılır. Bilinçlenen köylü artık muska yazmaya inanmamaktır. Hocanın deveye muska yazılmasını istemesi hocanın alaya alınmasını, hocanın küfür etmesi taşlama türlerindedir. Devecinin hocaya muska karşılığında dört yaşında bir malak vermeyi telif etmesi ve hocanın malak tarak kelimeleri ile söz komiği yapması seyirciyi güldürür. Bu di yolaktan sonra hoca softa tipinden sıyrılıp esprili bir halk tipi olarak ortaya çıkar. Softa alaya alınır. Hoca duasına devam ederek bütün cemallerin Amin deme sini ister. Seyirciler bu duaya güler. Burada alaya alınan cahil, softa tipidir. Seyirci bu taşlamaya tepki göstermeyip güler. Daha sonra hoca daha ileriye gidip küfürlü manilere devam eder. Cemallerin bütün alaylarına küfürlü bir dille cevap verilir. Duayla devenin dirilmediğini gören hoca müstehcen bir küfür ederek deveye seslenir.

Devecide hös devam hös diyerek deveye vurur. Deve kalkar. Günümüzde köylü artık büyüyü alaya almaktadır. Karakter izah edilen hoca tipinin konuşmaları her kez i güldürür. (Artun, 1993:41)

Devenin iskeletini oluşturan ağaçlar yöreye göre değişir. En çok kullanılan dişbudak ağacıdır. Hafif ve dayanıklıdır. Deve oynatılması konusunda araştırma yapan Amuca kabilesi köylerinden Hasan Hüseyin Erdem'in 1987 yılında yapmış olduğu Üniversite bitirme tezi Amucalar'dan hayli yararlandık. Bu bize gösterdi ki bazı manilerimizin yöre tanımaksızın kabile köylerinde aynen söylediğini gösterdi.

Devenin kahvede oynaması sırasında çok önemli bir durum söz konusudur. Kahvehanede oynatma sırasında seyircilerden biri devenin gerisine dokunursa devenin namusu elden gider. Bu durum gençler için utanç verici olaydır. Bu nedenle kahvehanede oynatma sırasında bir kaç görevli sürekli tetik durarak develerinin namusunu korurlar. (Erdem,1987)

Amuca kabilesinin tüm köyleri yakın zamana kadar deve oynatırlardı. Yaptığımız araştırmalar kabile köyleri veya civar köylerde hiç bir zaman kanlı dövüşe rastlanmadığı ve duymadıklarını söylediler. Erman Artun Cemal ritüeli ve Balkanlardaki varyantları kitabında 18 adet cemal mezarlığından bahsederken Kılavuzlu köyü merası bitimindeki Arap mezarlığını cemal mezarlığı olarak saymıştır. Kılavuzlu köyü ile Balabanlı meraları arasındaki halkın söylediği şekli ile Arap Mezarlığı bir cemal mezarlığı değildir.

Çünkü yakın zamana kadar 8-10 dekar kadar olan bu mezarlığın eskiden daha da büyük olduğunu göstermektedir. Bu gün ancak bir kaç dekar olarak durmaktadır. Kapladığı yer itibarı ile ve eski taşlardan anlaşılacağı gibi bu kadar büyük bir mezarlığın oluşması için orduların çarpışması gerekmektedir. Akla gelen en yakın cevap yörenin eski sahipleri ile (Bizanslıların) Arapların savaşından kalmış olacaktır. Civar köylerin halkı da bu kanıdadır. Çünkü bu tür gelenekleri icra ederken köylerin çok iyi haberleşme yapılmadan birbirlerinin köyelerine gitmedikleri söyleniyor. Kanın akması şart değilmiş. Aksine bu tür geleneklerin köyler arasında yakınlaşmayı sağlamasında büyük faydalar getireceği söyleniyor. Deve oynatma manilerin deveyi yedenin söyledikleri ve hocanın söyledikleri diye iki gurupta yazmayı uygun bulduk. Devecinin söylediği manilere örnekler. Deveci ve deve geldiği evin önünde bir kaç tur atarken ev sahibine geldiğini belirten manisini okur ve selam verir.

- Deveci geldi duydun mu?
Selam verdim aldın mı?

-Selamı aleyküm deveci kardeş. Anında ev sahibine cevap verir. -Aleyküm selam. Deveci manilerine devam eder. Her evde bir kaç mani söyler.

Deveci geldi duydun mu?
Ambara buğday koydun mu?
Halini hatırını sordun mu?
Hös deveci deveni
Si. kerim kambur ebeni.

Aynı mani bir başka köyümüzde az bir değişiklik ile şu şekildedir.

Develer geldi duydun mu?
Kalburuna buğday koydun mu?
Çek deveci deveni
S.kerim kambur ebeni.

Kalbur: Eskiden un eleklerinden büyükçe olan deriye özel olarak delinmiş delikleri olan bir tür iri gözlü eleğe halk arasında verilen addır. Yakın zamana kadar her evimizin duvarlarında asılı görmek mümkündü.

Develer gelir yayladan
Bokunu yesin oynatan
Kimdir bu deveyi oynatan
Ali'yle Cafer Ramadan

Bir başka şekli ile.

Deveci gelir yayladan
Bokunu yesin oynatan
Çek deveci deveni
S.kerim kambur ebeni.

Bir değişik Şekli ile.

Deveci gelir yayladan
Bokunu yesin oynatan
Nedir bu devenin apkınlığı
Ah s.ktir be kerhaneci.

Gel beri devem gel beri
Burası sana el verir
Gel beri deven gel beri
Burası sana kız verir.

Harman ağılından atlattım
Ebe gömecini otlattım
Harman ağılına kısıldı
Kıçından köpekler asıldı.

Bir değişik Şekli ile.

Harman avluna bağladım
Kıçını zeytinle yağladım
Harman avlunu atlattım
Ebe gömecini otlattım.

Diğer değişik bir Őeklini başka bir köyümüzde Şu Şekilde söylüyorlar.

Harman avlunu boyladım
Kıçını zeytinle yağladım
Fakirlik fukaralıktan
Üstüne bir ul almadım
Ol benim güzel hayvanım.

Farklı bir diğer çeşidi ile.

Harman avlunu atlattım
Ebe gömecini otlattım
Devemin ayağında nal yoktu
Abdullah ustaya nallattım.

Harman avluna kısıldı
Köpekler kuyruğuna asıldı
Bu fakir buğday isteyince
Zenginler kapıyı kapadı.

Sen misin burasını
Toza dumana katan
Kaldır deveci deveni
S.kerim kambur ebeni.

Ambar altında yolu var
Bir öğrenmelik hali var
Bir fakire bir şinik(teneke)
Buğday vermenin Kur'an da bile yeri var.

Bazı yörelerimizde yukarıdaki dörtlüğün ikişer sırasına rastladık.

İrpedendir yuları
Çekerim gelmez beri(ileri)

Biz develeri besleriz
Deve dişi buğday isteriz.

Kör olasin malacığı
Buğday ister Cancağızı
Kaldır deveci deveni
S.kerim kambur ebeni

Bazı maniler sadece iki sıradan oluşmuştur.

Önünden verdim samanı
Kıçından çıktı dumanı

Ev yıkıldı temelikle memelinle
Deve girdi anana semerikle memerinle

Akça ağaçtandır kaşağısı
Tutmaz belden aşağısı

Aynı maniyi az farklı şekli ile yazıyoruz.

Devecinin kaşağısı
Tutmaz belden aşağısı.

Aynı maniyi bu sefer dörtlü bir şekli ile yazıyoruz.

Kiremitten kaşağısı
Tutmaz belden aşağısı
Buğday çavdar olacak
Kurtarmaz ondan aşağısı.

Deveyi yeden yukarıda örneklerini vermeye çalıştığımız manilerden bir veya bir kaçını okur. Deveyi evin önüne çöktüreceği zaman yine mani ile çöktürmüş. Deve her evin önünde çökmez. Kızların çoğunlukla toplandığı evlerde çöktürülmüş. Zaten her evin önünde çökse zaman bakımından zor anlar yaşanır. Deveyi çöktürmek için söylenen birbirine yakın iki maniyeye rastladık.

Mercimek aşını pişirdim
Deveyi buraya düşürdüm.

Harman ağılından aşırdım
Deveyi buraya düşürdüm
Kaldır deveci deveni
S.kerim kambur ebeni.

Burada devecinin deveyi evin önünde gezdirirken söylediği manilerin en ufak farklılıkları ile belirtmemizin nedeni, bu geleneğimizin ne derece önem verilerek köyler arasında yayıldığını göstermek içindir. Bu tür manilerin birden fazla yöremizde görülmesi manilerin yöresel olmaktan çok bir toplumun ortak malı şeklindedir. Ufak tefek farklılıkların bir yerde benimsenen maninin tüm yörelere dağıldığını farklı şekillerde söylenmesinin ise ezberden olan alışkanlıklardan doğmuştur. Deveci tarafından çöktürülen deveyi okuyup üflemesi için hocayı çağırırlar. Belli bir kalıplaşmış çağırma şekli vardır. Deveci sınırlı bir şekilde bir kaç kez HOCA HOCA diye bağırır. Kısa bir sessizlikten sonra hoca geldiğini ANANA KOCA diye duyurur.

Hoca ile devesini okuması için bir pazarlık başlar.

Deveci hocaya devesini okuması için bir malak(Manda yavrusu) vermeyi teklif eder. Hoca bunu duymaz şekli ile tarak mı der. Bu sağır duymaz konuşması kısa sürer hoca elinde tepsiyi başında sarığı ile devenin başına gelir. Hocanın elinde birde değneği vardır. Mani ve hareketleriyle değneğini devenin üzerine vurur. Hoca daha evvelden ezberlediği manileri tüm mahareti ile belli bir alaycı tarz ile sıralamaya başlar. Bu tür konuşmaları öyle bir ustalıkla icra edenlere mani okuyanlara eskiden HOCA lakabının kaldığını Kılavuzlu köyü yaşlılarından merhum Mehmet Orhan söylemişti.

Hocanın dualarına örnekler.

Daha okudum besmele çekmeden
Yola çıktım kurban kesmeden
Devem dört bacağını uzatmış yatar
Çoluğumun çocuğumun gözlerinden yaşlar akar

Amin deyin .Amin Amin.
Köpekler dolayında kıvranırlar
Sahibi gitsin yiyelim diye bakarlar
Amin deyin.....Amin Amin.
Ondan in burayı bin (Bu takı bazıları tarafından aralarda latife olsun diye söylenirmiş.

Muska yazdırıp takamadım
Nal bulup ayağına çakamadım
Gittim Galibe muska yazdırmaya
Galib'i bulup yazdıramadım
Amin deyin.....Amin Amin

Devem yattı kalkmaz
Kapadı gözünü kalkmaz
Deveme nazar erdi
Galib hoca derdime derman bulamaz
Amin deyin.....Amin Amin.

Ambar altına hay ettim
Köpeklere pay ettim
Vurdum devemi geberttim
Çok çok günahlar ettim
Amin deyin.....Amin Amin.

Alçak içinde mezarı
Gün vurdukça kızarı
Devem yatıp ölünce
Yüreklerim sızladı
Amin deyin.....Amin Amin.

Deveme verdim başağı
Bakıra döndü taş.ğı
Gel gidelim bacanak

Kavaklı dere den aşağı
Amin deyin.....Amin Amin .

Dağda Aliko
Doğmadık oğlakı boku
Bitmedik alı kökü
Sarı karınca d
Barudun kl
Amin deyin....Amin Amin.

Tuza ekmek banayım
Kurudere de boğulayım
l saksaağanlar gözlerimi oysun
Amin deyin .....Amin Amin .

Dere oyunda saksaağan
Altındandır yuvası
stndedir cıbası
Bizim gibi gençlerin
Böyle olur duası
Amin deyin.....Amin Amin.

Sarı kazallıkta tilki enceği
Kalk be anasına k.yduğumun enceği
Amin deyin .....Amin Amin.

Bismillahi mısırgan
Bir karı aldım osurgan
Osurusa osursun
Tarhanayı tatlı pişirsin
Amin deyin....Amin Amin.

İstanbul'dan berisi
Kara koyun derisi
Sana bir k.yarsam
Altı ay tutmaz Gerisi
Amin deyin ...Amin Amin

İstanbul'dan gelirsin
Kababa solursun
Sana bir k.yarsam
Altı ay osurtsun
Amin deyin ...Amin Amin.

Kelemlide tiken
Uzar uzar salmaz köken
Dar sokakta sıpa s.ken

Kaldır deveci deveni
S.kerim kambur ebeni
Amin deyin...Amin Amin.

Bir başka şekli ile.

Kelemlide vardır tiken

Uzar uzar salmaz köken
Bu deveyi oynatan
Dar sokakta sığa s.ken
Amin deyin ...Amin Amin.

Kelemlide perence
Hasta olacak zamanı buldun
Anasını kovaladığımın ence
Amin deyin... Amin Amin.

Kelemlle de perence
Deveyi yatıracak
Yer mi bulamadın
Anasına k.yduğumun ence
Amin deyin ...Amin Amin.

Devemin tüğü yumşak
Ne minder ister ne döşek

Çek deveci deveni
S.kerim kambur ebeni
Amin deyin.....Amin Amin

Alçak ceviz dalları
Sıva beyaz kolları
Sana bir s.karsam
Dolaşırsın dar sokakları
Amin deyin.....Amin Amin.

Kaldır deveci deveni
S.kerim kambur ebeni .... demesiyle deveci devenin beline vurur, deve ayağa kalkar. Bazı yörelerimizde deveci son olarak şu maniyi okur.

Şükür olsun bize
Rahmet açıldı
Ömrün uzun olsun
Devem gözün açıldı.

Lüleburgaz'ın Yeni Bedir köyünde devenin kaldırılması için söylenen mani ise şu şekildedir.

Alçak içinde mezarı
Gün vurdukça kızarı
Kaldır oradan ölünü
S.kerim kara dinini

Her maniden sonra deveyi yeden kişi "Hös devam hös" diyerek birkaç daire çizer.(Tur atar).Deve ile her evin önüne geldiğinde ev sahibini uyarıcı manisi "Deveci geldi duydun mu ambara buğday koydun mu" diyerek hakkını hal diliyle istemektedir. Deveye hak vermeyenlerin bağ bahçesine yapılacak zarardan deveci başı sorumlu olmazmış. Bazı evlerde veya hakkını vermeyince geleneğin törenin çiğnendiği ne hüküm edilir. Cezası olacakta zarar verilirmiş. Aksi halinde yapılacak ki zarardan delikanlıların namusu sayıldığından bu tür olayların yapılmaması için tüm tedbirler alınmış. Hocanın yapacağı okuma işleminde diyaloklar da konuşmalarda hatta manilerde bir sınırlama yokmuş. Bazen o an dile gelen bir mani sevilirse yıllarca ezberde kalabiliyormuş. Amuca kabilesi hakkında yaptığım araştırmalarda birçok geleneği izin Eski Türk dini olan Şamanizm izlerine rastladım. Deve oyunu da bunlardan sadece biridir. Devenin geceleri oynatıldığı gibi gündüzleri de oynata biliyormuş.

Bu gün hala Kırklareli ilinde Bektaşiliğe devam eden köylerimizde Kasım Baba kurbanı yapılmaktadır.7 Kasım gecesi yapılıyormuş. Eskiden kasım günü kimse işe gitmezmiş Bu gün pek uygulanmamak tadır. Yalnız hala köy kurbanlarımız da çok acil bile olsa kurbanlar kesilene kadar işe çıkılmaz. Kesimden sonra gidilir. Deve gezimi bitiminden bir kaç gün sonra deve bozular. Örtüleri, çanları sahiplerine verilir. Kırılanı döküleni varsa atılır. Sağlam kısmı bir kişiye teslim edilir. Deve oyunun Manisa yöresinde Yunanistan göçmenleri olan KAYALARLILAR da yakın zamana kadar oynanıyormuş. Kayalar muhacirleri bu günde hala Bektaşi yolu erkânına devam etmektedirler.

Kaynakça.

Engin, Refik. Amucalar'da Deve oynatma geleneği. Folklor/Edebiyat. Sayı.11.Cilt.2 S.103-108.

Artun, Erman. Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki varyantları. S.41 Ankara.1993.Kültür Bakanlığı Yayınevi

Erdem, Hasan Hüseyin. Amucalar Üniversite bitirme tezi.

Amucalar'da Deve oynatma geleneği. Folklor/Edebiyat. Sayı.11.Cilt.2 S.103-108.Bu çalışmaya bazı ilaveler yapılmıştır.